

Beslisnota voor het College van B&W

Onderwerp: Regionaal Plan 'Opvang en huisvesting vluchtelingen' van het Rijk van Nijmegen

Datum: 17 september 2024

Voorgesteld besluit

het College van B&W besluit:

1. Het Regionaal Plan 'Opvang en huisvesting vluchtelingen' dat namens het Rijk van Nijmegen ingediend gaat worden bij de Commissaris van de Koning ten behoeve van de capaciteitsraming op grond van de Spreidingswet vast te stellen. Volgens afspraak in de Provinciale Regietafel (PRT) omvat het plan daarnaast ook plannen en maatregelen betreffende:
 - 1.1. De realisatie van de taakstelling opvang asielzoekers in 2024, gebaseerd op de Spreidingswet.
 - 1.2. De gerealiseerde opvang ontheemden Oekraïne, gebaseerd op de Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne;
 - 1.3. De realisatie van de taakstelling huisvesting statushouders in 2024, gebaseerd op artikel 28 van de Huisvestingswet.
2. Bijgevoegde brief aan de gemeenteraad vast te stellen, waarmee het regionaal plan 'Opvang en huisvesting vluchtelingen' van het Rijk van Nijmegen ter informatie wordt aangeboden aan de raad.

Aanleiding

Taakstelling opvang asielzoekers (incl. AMV)

Per 1 februari 2024 is de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen, ook wel bekend als de Spreidingswet, in werking getreden. Deze wet beoogt een evenwichtige en eerlijke verdeling van opvangvoorzieningen voor asielzoekers over alle gemeenten in Nederland.

Gemeenten krijgen een taakstelling voor het te realiseren aantal opvangplekken en dienen daartoe plannen in bij de Commissaris van de Koning, ten behoeve van de tweejaarlijkse capaciteitsraming. Via de provinciale regietafels stemmen gemeenten de plannen onderling af, waarmee zij gezamenlijk aan de provinciale taakstelling gaan voldoen.

In Gelderland is afgesproken dat de plannen op sub-regionaal niveau, in ons geval het Rijk van Nijmegen, worden voorbereid en afgestemd. In de sub-regio Rijk van Nijmegen werken de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, Nijmegen en Wijchen samen.

In het Regionaal Plan Rijk van Nijmegen geven de samenwerkende gemeenten aan hoe zij gaan voldoen aan de taakstelling op grond van de Spreidingswet. Daarbij tellen alleen gerealiseerde of te realiseren plekken voor de duur van minimaal 5 jaar. Deze opvangplekken moeten uiterlijk per 1 juli 2025 gerealiseerd zijn of in ontwikkeling zijn genomen. De gemeenten Druten en Wijchen hebben hierin een gezamenlijke inbreng, zie nota Z/24/236141.

Gemeente	Taakstelling 2024 (incl. AMV)	Realisatie taakstelling per 1-7-2024	Realisatie taakstelling vanaf 1-7-2025	Realisatie taakstelling vanaf 1-1-2027
Berg en Dal	192 (16 AMV)	110 (110 AMV)	192 (192 AMV)	192 (192 AMV)
Beuningen	160 (14 AMV)	0	80*	80
Druten	114 (10 AMV)	100***	100***	0***
Heumen	105 (9 AMV)	0	105 (37 AMV)*	105 (37 AMV)*
Nijmegen	817 (69 AMV)	920**	832 (12 AMV)	532 (12 AMV)
Wijchen	243 (21 AMV)	0	300 incl. Druten	300 incl. Druten
Totaal tekort	1631 (139 AMV)	1130 (-501)	1609 (241 AMV) (-22)	1209 (241 AMV) (-422)

* Dit is een toezegging die nog niet hard of concreet (te maken) is op dit moment.

** Dit is inclusief 400 plekken TGO (tijdelijke gemeentelijke opvanglocatie) tot 1 juni 2025.

*** Deze opgave is inclusief Wijchen.

De gemeente Wijchen en Druten hebben de taakstelling in gezamenlijkheid opgepakt. De gemeente Druten is met een voorziening gestart per april 2024 voor de duur van 2 jaar en de gemeente Wijchen start in 2025 met een voorziening van 300 plekken voor de duur van 10 jaar. Deze locaties zijn bedoeld voor volwassen asielzoekers en gezinnen, niet voor AMV'ers. De gemeenten Wijchen en Druten komen op deze wijze 57 plaatsen asiel opvang te kort volgens de taakstelling Spreidingswet. In beide gemeenten wordt gekeken of een doorstroomlocatie voor statushouders kan worden gerealiseerd. Voor Wijchen is dit al concreet; per september 2024 is voor de duur van 3 jaar een doorstroomlocatie voor maximaal 30 personen geopend. Druten is nog aan het onderzoeken of er een doorstroomlocatie kan worden gerealiseerd.

Als regio realiseren we de taakstelling voor 99%. Daarbij moet wel worden opgemerkt, dat de bijdragen van de gemeenten Heumen en Beuningen op dit moment nog niet concreet zijn. Zij achten zich wel gebonden aan realisatie. De doelstelling van opvang AMV'ers (alleenstaande minderjarige vluchtelingen) wordt in onze regio voor een groot deel gerealiseerd door de gemeente Berg en Dal.

Opgave opvang ontheemden Oekraïne

Naast de plannen om aan de taakstelling van de Spreidingswet te voldoen, dient ook inzicht te worden geven in de landelijke opgave opvang ontheemden Oekraïne op grond van de Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne.

In regionaal verband is afgesproken dat de focus de komende periode ligt op de regionale taakstelling voor asielopvang. Om die reden zal geen bovenmatige inspanning worden geleverd voor de ontwikkeling van meer opvangplekken voor ontheemden uit Oekraïne (GOO). De inzet zal gericht zijn op het langer openhouden van bestaande opvanglocaties en het vervangen van locaties waarvan het gebruik niet verlengd kan worden.

Gemeente	Opgave GOO 2024	Actuele capaciteit GOO 4-7-2024	Actuele realisatie POO 4-7-2024	Geplande GOO tot 1-1-2025	Geplande GOO na 1-1-2025
Berg en Dal	257	274 (+17)	81	274	idem
Beuningen	193	230 (+33)	11	230	idem
Druten	141	131 (-10)	21	131	idem
Heumen	126	115 (-11)	3	115	idem
Nijmegen	1.319	785 (-534)	204	785	idem
Wijchen	304	220 (-84)	27	220	idem
Totaal tekort	2342	1755 (-587)	347	1755	idem

Regionaal blijven we fors achter op de doelstelling en dit wordt in belangrijke mate veroorzaakt doordat Nijmegen slechts 60% van de opgave realiseert. Nijmegen levert daartegenover een grote bijdrage aan de crisishulpverlening van asielzoekers.

De gemeente Wijchen heeft een duurzame flex-wijk ingericht. Hier zijn 204 plaatsen beschikbaar. Doelstelling is om deze open te houden zolang de ontheemdenregeling van toepassing is.

Landelijk is de bezettingsgraad van de Oekraïneopvang ruim boven de 95%, maar tot nu toe blijven nog steeds beperkt opvangplekken beschikbaar voor nieuwe instroom. Het aantal particuliere opvangplekken (POO) blijft inmiddels vrij constant.

Mede door inbreng vanuit de PRT Gelderland is landelijk een eigen bijdrage voor opvang en catering ingevoerd voor ontheemden uit Oekraïne met werk. Dit verkleint het verschil met arbeidsmigranten en draagt bij aan behoud van draagvlak. Men betaalt immers mee aan de opvang.

Taakstelling huisvesting statushouders

Daarnaast wordt met het Regionaal Plan inzicht gegeven in de realisatie van de taakstelling huisvesting statushouders op grond van de Huisvestingswet.

Voor de taakstelling huisvesting statushouders is iedere gemeente afzonderlijk verantwoordelijk. Overdragen is niet mogelijk, net zomin als uitwisseling met opvang. Bij de taakstelling voor het eerste half jaar (2024-I) wordt een eventuele achterstand in de realisatie 2023 opgeteld. Indien in 2023 meer statushouders zijn gehuisvest dan volgens de taakstelling 2023 noodzakelijk was, dan wordt deze plus van de taakstelling 2024-I afgetrokken.

Gemeente	Taakstelling 2024-I	Realisatie 2024-I	Vershil 2024-I	Taakstelling 2024-II	Nog te realiseren 2024	Totale taakstelling 2024 (2024-I en 2024-II)
Berg en Dal	37 (+11)	18	-30	34	64	82
Beuningen	28 (+8)	28	-8	26	34	62
Druten	21	10	-11	19	30	40
Heumen	28	18	-10	16	26	44
Nijmegen	191 (+100)	175	-116	173	289	464
Wijchen	44 (-17)	13	-14	40	54	67
Totaal	451	262	-189	308	497	759

De gemeente Wijchen heeft de taakstelling in 2023 ruimschoots gehaald. Dat jaar heeft de gemeente afgesloten met 17 personen in de plus. Deze tellen mee voor de realisatie van de taakstelling 2024-I.

De taakstelling 2024-I is op de peildatum 1 juli 2024 door geen enkele gemeente gehaald. Dat is op zich geen probleem, omdat dit in het tweede half jaar nog ingelopen kan worden. De gemeente Wijchen gaat de taakstelling 2024-I halen. Dit omdat er diverse gezinsherenigingen gepland staan. We behalen de taakstelling voor het tweede half jaar ook door het openen van een doorstroomlocatie voor statushouders vanaf september 2024.

Deze doorstroomlocaties zijn helpend in het behalen van de taakstelling statushouders. In een doorstroomlocatie worden statushouders voor maximaal een jaar gehuisvest, in afwachting van een definitieve woonoplossing. Vooral voor alleenstaande mannen, die wachten op gezinshereniging biedt dit een oplossing. In Wijchen is begin september 2024 een doorstroomlocatie voor maximaal 30 statushouders geopend. Het is de bedoeling om deze locatie op termijn ook regionaal in te kunnen zetten. Ook Nijmegen is bezig een doorstroomlocatie te ontwikkelen. Druten is aan het onderzoeken of zij een doorstroomlocatie kunnen openen.

Gemeenten hebben afgesproken om samen met de corporaties de plaatsing van statushouders regionaal te gaan coördineren en uit te wisselen. Lokale samenwerkingen op dit vlak met corporaties zullen worden samengevoegd, zodat beter gebruik kan worden gemaakt van beschikbaar woningaanbod. Een groot gezin kan bijvoorbeeld gekoppeld zijn aan gemeente A, waarvoor gemeente B een woning beschikbaar heeft. Dan kan het gezin worden 'omgekoppeld', waarbij de taakstelling voor gemeente A blijft staan. Op een later moment kan gemeente B dan iets terug doen voor gemeente A.

Noodzakelijk flankerend beleid

In het Regionaal Plan is ook het noodzakelijk flankerend beleid (onder meer op het gebied van onderwijs en zorg) opgenomen.

Onderwijs

De druk op het voortgezet onderwijs, en dan met name de internationale schakelklassen (ISK) neemt fors toe. Bij de gemeente Berg en Dal is in november 2023 een ISK geopend in Ubbergen, maar die zit nu vol met AMV'ers uit de gemeente Berg en Dal. Ook het Pontem College zit vol en heeft wachtlijsten.

Jeugdigen uit Oekraïne zijn beperkt gemotiveerd om onderwijs te volgen. Dat vertraagt het leren van de Nederlandse taal en de doorstroom naar een reguliere onderwijssetting. Hierdoor houden zij langer onderwijsplaatsen op het ISK bezet. We wijzen hen met regelmaat op de leerplicht, maar dat is een moeizaam proces.

De wachtlijsten bij het ISK worden ook beïnvloed door de toename van statushouders. Door de wachtlijsten duurt het langer voor kinderen van statushouders om te starten met school. Daarmee lopen ze een achterstand op en kunnen ze zich niet tot hun volledige potentieel ontwikkelen. Dit heeft gevolgen voor hun doorstroming in het vervolgonderwijs en toekomstige kansen op de arbeidsmarkt. Dit vraagt extra inspanningen de komende jaren.

Zorg

Ook ervaren we een toenemende zorgproblematiek, vooral bij ontheemden uit Oekraïne. Vaak is er sprake van een combinatie van psychische problemen en overmatig drankgebruik, hetgeen leidt tot gedragsproblemen en conflicten met medebewoners en locatiemedewerkers.

Ook onder kinderen en jongeren (ontheemden en statushouders) is er sprake van problematiek als gevolg van trauma's; deze belemmeren soms de onderwijsdeelname en daarmee de ontwikkeling van deze kinderen/jongeren. Dat komt ook tot uiting in ongewenst gedrag in de klas. Voor het toenemende zorggebruik zijn de beschikbare middelen voor WMO en Jeugdhulp ontoereikend. Zo zijn er in Wijchen 4 kinderen uit huis geplaatst naar een voorziening met een kostenplaatje van tonnen per jaar terwijl de compensatie €30.000 euro op jaarbasis is via gemeentefonds.

De samenwerking met de zorgcoördinatoren van Sterker loopt steeds beter omdat zij de wegen kennen. Echter, het inschatten van spoedeisende problematiek door de crisisdienst gaat moeizaam. Het resultaat is meestal dat het als niet urgent of ernstig genoeg wordt beoordeeld en gemeenten met een onmogelijke situatie in de noodopvang met veel kwetsbare vluchtelingen achterblijven.

In Nijmegen is er een opvang voor overlast gevende personen met diverse problematiek op een aparte zorgvleugel in de opvanglocatie Tarweweg. Nijmegen heeft hiervoor een vorm van ambulante woonbegeleiding ingekocht bij Iriszorg. Dit ontlast andere locaties. Deze is in onderling overleg ook regionaal beschikbaar. Wel zullen we moeten blijven onderzoeken of de capaciteit regionaal voldoende is of dat er in de regio nog capaciteit bij moet komen.

Planning

Volgens planning zal de Provinciale Regietafel Gelderland, in haar vergadering van 17 oktober 2024, op basis van de ingediende regionale plannen, het Provinciaal plan vaststellen. Dat Provinciaal plan zal vervolgens door de Commissaris van de Koning worden ingediend bij de Minister van Asiel & Migratie. Zij neemt vervolgens een verdeelbesluit.

Eerder hebben wij, op 10 oktober 2023, een eerste versie van dit regionale deelplan vastgesteld en ter kennisname aangeboden aan de gemeenteraad. Voorliggend plan is integraal herzien en aangepast aan de herziene taakstellingen.

Eerdere besluiten

Datum	Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer / documentnummer)
12-04-2023	Z/23/108972 Gezamenlijke opgave opvang asielzoekers
12-04-2023	Z/23/111134 Gezamenlijke opgave opvang asielzoekers
12-04-2023	Z/23/111134 Informatienota Uitwerking gezamenlijke opgave opvang asielzoekers
13-09-2023	Z/23/138152 Beslisnota wijziging locatie azc
10-10-2023	Z/23/141271 Beslisnota deelplan Rijk van Nijmegen opvang vluchtelingen
27-02-2024	Z/24/227770 Informatienota spreidingswet
09-04-2024	Z/24/236141 Beslisnota actualisatie gezamenlijke opgave
12-06-2024	Z/24/226375 Beslisnota voortgang azc

Gewenst resultaat

Vluchtelingen kunnen op een veilige en gezonde manier verblijven in onze regio en zo goed als mogelijk meedoen in de samenleving. Met een goed afgestemd aanbod van opvangplekken en huisvesting dragen we als regio naar vermogen bij aan hetgeen landelijk noodzakelijk wordt geacht voor de komende twee jaar en voldoen daarmee aan de taakstellingen en opgaven. Daarbij zijn ook afspraken gemaakt over flankerend beleid: onderwijs, veiligheid, zorg en welzijn.

Argumenten**1.1 De regio wil voldoen aan de taakstelling opvang asielzoekers (incl. AMV).**

De regio wil voldoen aan de taakstelling opvang asielzoekers (inclusief AMV'ers), maar we zijn er nog niet helemaal. We zijn afhankelijk van bestuurlijke besluitvorming. Deze is bij sommige gemeenten al wel gerealiseerd, bij andere nog niet. We hebben er vertrouwen in dat ook in deze gemeenten de noodzakelijke besluitvorming uiteindelijk zal plaatsvinden.

1.2 We verduurzamen de opvang voor ontheemden uit Oekraïne.

Het is van belang om de bestaande opvanglocaties te verduurzamen, want ontheemden blijven langer dan in eerste instantie verwacht in Nederland, omdat zij nog niet naar huis kunnen. De gemeente Wijchen heeft een duurzame flex-wijk ingericht. Hier zijn 204 plaatsen beschikbaar. Doelstelling is om deze open te houden zolang de ontheemdenregeling van toepassing is.

1.3 Huisvesting van statushouders is een onderdeel van het Regionaal Plan.

Het is belangrijk dat iedere gemeente haar taakstelling op het gebied van huisvesting van statushouders haalt. Hierbij is helpend om statushouders uit de asielopvang te halen, zodat deze wordt ontlast, en hen te plaatsen in zogenoemde doorstroomlocaties. In Wijchen is in september 2024 een doorstroomlocatie voor maximaal 30 statushouders geopend (TussenThuis). De gemeente Druten is aan het onderzoeken of zij een doorstroomlocatie kunnen openen.

Kantttekeningen

1.1 We moeten regionaal allemaal ons steentje bijdragen.

Niet in alle gemeenten (Beuningen en Heumen) heeft reeds besluitvorming over de te bieden opvanglocaties plaatsgehad. Deze gemeenten geven in het plan wel hun intenties weer, maar moeten dit nog concretiseren. We hebben er vertrouwen in dat ze dit zullen gaan doen.

1.2 De Commissaris van de Koning moet het plan accorderen.

Wij hebben als regio vertrouwen in het volledige plan. Het kan zijn dat de Commissaris van de Koning een concretisering van beide hierboven genoemde gemeenten (Beuningen en Heumen) eist voordat hij dit plan goedkeurt. Wij denken dat dit niet zal gebeuren, omdat deze gemeenten wel hun intenties hebben uitgesproken. Er is geen sprake van niet willen, maar het nog moeten doorlopen van het besluitvormingsproces om definitieve plannen te hebben. Wij verwachten hier begrip voor.

1.3 We voldoen niet aan alle opgaven.

De opgave voor opvang ontheemden uit Oekraïne is niet volledig ingevuld door onze regio. Omdat we de opvang verduurzamen en omdat de gemeente Nijmegen een ruime inzet op noodopvang asiel heeft geleverd, verwachten we hier begrip voor. Ook constateren we dat de opgave voor opvang ontheemden uit Oekraïne een inspanningsverplichting is en geen taakstelling. Ook de taakstelling huisvesting statushouders wordt niet door alle gemeenten behaald. De gemeenten die dit betreffen hebben hierover separate afspraken gemaakt met de Commissaris van de Koning.

1.4 Het kabinet wil de Spreidingswet intrekken.

Het kabinet heeft aangegeven de Spreidingswet te willen intrekken en hiervoor een crisiswet in te willen voeren. Deze crisiswet zal nog moeten worden beschreven en passen binnen de regelgeving geldend binnen Europa. Dit is geen gelopen race. Gemiddeld duurt de verandering of intrekking van een wet twee jaar en het is de vraag of Europa instemt met de nog uit te werken crisiswet. Dit betekent dat de Spreidingswet van kracht is en blijft waar we als gemeente aan moeten voldoen.

Financiële gevolgen

Voor alle te maken kosten van opvang zijn specifieke uitkeringen beschikbaar of een vergoeding door het COA. Uitgangspunt is dat de bekostiging en financiering van benodigde voorzieningen met bijbehorende investeringen ten behoeve van de opvang van asielzoekers, statushouders en ontheemden minimaal kostendekkend geschiedt.

We moeten aandacht blijven houden voor de eventuele kosten die vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) of jeugdgezondheidszorg gemaakt worden voor de opgevangen ontheemden. Tot op heden lukt het om deze kosten op te vangen binnen de ruimte van de verstrekte normvergoeding, maar de druk op deze budgetten wordt steeds groter. De vaste normvergoeding voor beschikbare opvangplekken voor Oekraïense ontheemden is inmiddels tweemaal naar beneden bijgesteld. Mogelijke verdere verlaging zal wellicht kunnen leiden dat het niet meer mogelijk is om deze kosten binnen de vergoeding op te vangen.

Vervolgstappen

Na de vaststelling in alle afzonderlijke colleges wordt het regionale plan ter verantwoording aangeboden aan de Commissaris van de Koning en ter informatie aan de

gemeenteraden. Vervolgens zal het plan door de Commissaris van de Koning worden ingebracht bij de Provinciale regietafel ter afstemming en consolidatie in het Provinciaal plan dat door de Commissaris van de Koning wordt aangeboden aan de Minister van Asiel & Migratie. De Minister neemt vervolgens een verdeelbesluit (zie bijlage).

Geheimhouding:

Niet van toepassing.

Bijlagen

- Regionaal Plan Opvang en Huisvesting Vluchtelingen Rijk van Nijmegen
- Informatienota voor de gemeenteraad
- Infographic: Hoe werkt de Spreidingswet?